

La 60 de ani de la eliberarea lagărului -

un angajament solemn al popoarelor împotriva uitării

Impresionantă este lista participanților oficiali la ceremonii. Israelul, 41 de țări europene, S.U.A. și Canada, Parlamentul European și Comisia Europeană au fost de față la cele două manifestări principale - Forumul Internațional „Let My People Live!” și ceremonia comemorativă la Monumentul Victimelor Fascismului din Birkenau (Memoria Națiunilor). Din lungul șir al celor care au ținut să onoreze acest eveniment amintim pe *Moshe Katsav*, președintele Statului Israel, *Aleksandr Kwasniewski*,

Israelul, toate țările europene, S.U.A. și Canada și-au trimis reprezentanții

președintele Poloniei, organizatorul comemorării, președintele rus *Vladimir Putin*, președintele Franței, *Jacques Chirac*, al Germaniei, *Horst Koehler*, *Traian Băsescu*, președintele României, președintele ucrainean *Victor Iușcenko*, Regina *Beatrix* a Olandei, Marele Duce *Henri de Luxemburg*, alți președinți de stat, cardinalul *Jean Marie Lustiger*, reprezentantul Papei *Ioan Paul al II-lea*, vice-președintele S.U.A., *Dick Cheney*, premieri, reprezentanți ai familiilor regale din Suedia, Marea Britanie, Norvegia, președintele Parlamentului European și al Comisiei Europene. Li s-au alăturat foști deținuți ai lagărului, printre care scriitorul *Elie Wiesel*, laureat la Premiul Nobel pentru Pace, *Wladyslaw Bartoszewsky*, fost ministru de externe al Poloniei, *Simone Veil*, fost ministru francez, fost președinte al Parlamentului European, *Romani Rose*, din partea rromilor, deportați, de asemenea, în acest lagăr. Au fost de față și reprezentanți ai cultelor iudaic și creștin, ai organizațiilor evreiești mondiale, europene și israeliene, co-organizatori ai ceremoniilor.

Președintele Poloniei, ALEKSANDER KWASNIEWSKI

MOSHE KATSAV, președintele Israelului, DICK CHENEY, vice-președintele S.U.A.

SIMONE VEIL, alături de președintele Franței, JACQUES CHIRAC

AUSCHWITZ-BIRKENAU,

Forumul Internațional „Let My People Live”, adresat tinerilor, s-a desfășurat, în dimineața zilei de 27 ianuarie, la „Teatrul Juliusz Szlowacki” din Cracovia. Organizat de guvernul polonez, Congresul Mondial Evreiesc, Muzeul „Yad Vashem” din Ierusalim și Muzeul de Stat Auschwitz-Birkenau, sub patronajul președintelui Poloniei, la acest eveniment emoționant au fost prezenți, de asemenea, un mare număr de șefi de stat, printre care președinții Israelului, Poloniei, Rusiei, Ucrainei, Franței, Germaniei, României, trimisul Vaticanului, vice-președintele S.U.A., *Dick Cheney*, *Edgar Bronfman*, președintele Congresului Mondial Evreiesc, *Elie Wiesel* și alți demnitari, supraviețuitori ai lagărelor, militari ai Armatei Roșii care au participat la eliberarea lagărului de la Auschwitz-Birkenau, un mare număr de tineri. Ceremoniile s-au desfășurat pe fundalul unei muzici solenne - uvertura *Simfoniei a VII-a*, de D. Șoștakovici, paralel cu proiectarea unor spoturi documentare și fotografii evocând ocupația Europei, revie-

Un memento adresat generațiilor care vin

mul *Rachel Weeps for her Children* și corul *Balada Soldatului*. Au avut loc proiecții de filme despre înaintarea armatei ruse de la Moscova spre Berlin, eliberarea Cracoviei, Varșoviei și a lagărelor Auschwitz-Birkenau. Au urmat alte momente solenne - prezentarea alocuțiunii maiorului *Anatoli Șapiro*, comandantul grupei de asalt care a eliberat Auschwitz-ul, precum și a militarilor aflați în sală, participanți la această acțiune, decorați aici de președintele Poloniei. În discursurile lor, șefii de stat și alte personalități care au luat cuvântul au evocat ceea ce s-a întâmplat, angajându-se să depună eforturi pentru ca asemenea fapte să nu se mai repete, dar atrăgând atenția și asupra reparațiilor antisemitismului. Cel mai aplaudat vorbitor a fost președintele Ucrainei, *Viktor Iușcenko*. Acesta a explicat situația paradoxală a țării lui în timpul războiului - pe de o parte, mii de ucraineni care s-au angajat în SS, în armata germană, au fost paznici în lagăre de concentrare, fapte pentru care domnia-să și-a cerut scuze, pe de altă parte, alte mii de concetățeni de-ai lui luptând în rândurile Armatei Roșii și participând chiar la eliberarea Auschwitz-ului. El s-a angajat să combată în țara sa xenofobia și antisemitismul. La rândul său, *Elie Wiesel* a cerut tinerilor să păstreze amintirea acestor evenimente tragice și să o transmită lumii întregi, să lupte împotriva urii, a rasismului și a antisemitismului. Într-o declarație solennă, „Să ne confruntăm cu trecutul - să facem față viitorului”, tinerii - evrei și neevrei - își recunosc răspunderea și rolul pe care trebuie să-l joace în formarea viitorului omenirii și se angajează să lupte împotriva discriminării, antisemitismului, negaționismului, pentru promovarea toleranței, drepturilor omului, justiției sociale și valorilor democratice, a dialogului interconfesional și intercultural.

Pe un ger de minus 10 grade, biciuți de vântul rece care viscolea zăpada - ca în urmă cu 60 de ani -, cei peste 3.000 de participanți au asistat la cea de-a doua ceremonie solennă, desfășurată la Birkenau, la Monumentul Victimelor Fascismului,

Oameni, vegheați ca aceste lucruri să nu se mai repete!

locul unde a funcționat faimoasa „rampă a morții”, la linia ferată pe care sosseau trenurile încărcate cu deportați și unde li se indica direcția în care să meargă - stânga sau dreapta, viața sau moartea. Pentru supraviețuitorii veniți din toate colțurile lumii, această a 60-a aniversare a fost, poate, ultima lor vizită aici, ceea ce a conferit o notă de o și mai mare solemnitate evenimentului, care s-a desfășurat în lumina a mii de lumânări aprinse în memoria victimelor.

MARTIRIUL CELOR FĂRĂ DE MORMINTE

Un șuiert de locomotivă și sosirea unui tren au deschis comemorarea - momente de evocare a unui trecut tragic, dar care, pentru supraviețuitori, este încă atât de prezent. Aceste idei, ca și sentimentul de căință, dar și avertismentele față de amenințările prezentului, față de pericolul uitării, chemarea adresată lumii ca exterminarea unor popoare pe motive rasiale, etnice sau politice, să nu se mai poată întâmpla, au fost prezente în cuvântările rostite la ceremonie. Doi faimoși supraviețuitori, deținuți nr. 4427, *Wladyslaw Bartoszewsky* și *Simone Veil* au fost primii care au luat cuvântul. Vorbind în numele neevrilor care au murit în acest lagăr, *W. Bartoszewsky* a evocat indiferența lumii față de genocidul din lagăr.

„Guvernele Marii Britanii și S.U.A. au fost informate despre ceea ce se întâmpla la Auschwitz-Birkenau. Nici o țară din lume nu a reacționat într-un mod corespunzător față de gravitatea acestei probleme”, a spus el. *Simone Veil* a cerut, în numele evreilor victime ale Holocaustului, o poziție fermă împotriva rasismului și antisemitismului, pentru ca „nu, niciodată așa ceva” să se transforme într-o „realitate, într-o lume înfrățită”. „Astăzi, după 60 de ani, trebuie să se ia un nou angajament pentru ca oamenii să se unească pentru a lupta împotriva urii față de celălalt. Împotriva antisemitismului, rasismului și intoleranței”, a declarat S. Veil. *Romani Rose*, președintele Consiliului sinti și rromi din Germania, a atras atenția asupra discriminărilor la care este supusă comunitatea rromilor din Europa. „Recrudescența violenței din motive rasiale față de rromi, cea mai mare minoritate din Europa, nu atrage, din păcate, atenția cercurilor politice și a opiniei publice... Viziunea unei case europene nu poate deveni realitate decât dacă statele europene vor percepe minoritatea națională a rromilor ca făcând parte din societățile și din istoria lor”, a spus

vorbitorul. Lumea a rămas mută față de exterminarea evreilor - a declarat, în alocuțiunea sa, președintele Statului Israel, *Moshe Katsav*. Lumea știa că evreii din Europa, cetățeni ai țărilor continentului, erau exterminați și a continuat să ignore acest lucru, nu a acționat. Președintele Israelului a denumit lagărul de la Birkenau „cel mai mare cimitir din lume al evreilor”. El a subliniat că astăzi Europa este confruntată cu un nou val de antisemitism. „La 60 de ani după Shoah, ne confruntăm din nou cu o recrudescență a antisemitismului în Europa. Este posibil ca forța de descurajare a Shoah-ului să se fi atenuat? Răspunsul este în mâinile liderilor europeni, ale celor ce se ocupă de educația tinerilor, ale istoricilor și ale noastre”, a subliniat *Katsav*. „Nimeni nu are voie să treacă cu vederea tragedia Shoah-ului”, s-a afirmat în mesajul Papei *Ioan Paul al II-lea*. „Încercarea de distrugere sistematică a poporului evreu este un adevărat con de umbră asupra istoriei Europei și a întregii lumi;

este o crimă care va marca permanent istoria umanității. Nimeni nu trebuie să cedeze ideologilor care justifică disprețul față de demnitatea umană, ca urmare a diferențelor de rasă, culoarea pielii, limba sau religie. Fac acest apel către toată lumea, dar, mai ales, către cei care, în numele religiei, recurg la acte de oprămiră și terorism”, se sublinia în mesajul papei. Președintele *Aleksandr Kwasniewski* a omagiat sacrificiile Armatei Roșii pentru eliberarea Poloniei. „De la această ceremonie să se audă strigătul nostru comun, un strigăt pentru o lume fără ură și dispreț, fără rasism, antisemitism, xenofobie, pentru o lume în

care cuvântul «uman» să fie în consonanță cu «mândrie», a spus el. Președintele rus *Vladimir Putin* a vorbit despre marile pierderi ale Armatei Roșii în lupta pentru eliberarea Poloniei și pentru înfrângerea Germaniei hitleriste. El a amintit de „faptele eroice nemuritoare ale armatelor aliate care au rupt coloana vertebrală a bestiei fasciste” și a evocat victimele a căror cenușă este împrăștiată aici. „Trebuie să ne asigurăm că ceea ce s-a întâmplat aici nu se va mai repeta”, a arătat el, dar a atras atenția și că „nu este suficient să evocăm trecutul, ci să fim conștienți de toate amenințările lumii contemporane, inclusiv terorismul, care este tot atât de periculos ca fascismul”. Un moment de excepție l-a constituit intervenția unei foste deținute a lagărului, originară din Transilvania de Nord, care a descris procesul de dezumanizare la care au fost supuși deținuții. „Nu mai aveam nume, eram doar un număr”, a spus ea, povestind cum întreaga ei familie și-a pierdut viața aici.

Ceremoniile s-au încheiat cu rugăciuni rostite de toți reprezentanții cultelor, iar la final, cantorul *Joseph Malovsky*, din New York, a rostit rugăciunea „El Male Rahamim”, reluată apoi de Orchestra Simfonică a radioului polonez din Katowice și de corurile „Camerata Silezia” și cel a Radioului polonez din Cracovia. Apoi, șefii delegațiilor au depus candelă aprinsă la plachetele memoriale aflate lângă Monumentul Victimelor Fascismului, inscripționate în limba țărilor pe care le reprezentau. Președintele României, *Traian Băsescu* și-a adus omagii în fața plachetei pe care era scris, în limba română: „Strigăt de deznădejde și avertisment pentru omenire să fie pururi acest loc în care hitleristiții au ucis aproape un milion și jumătate țări europene. Auschwitz-Birkenau. 1940-1945”.

Participanții au părăsit locul de desfășurare, păstrând o ultimă imagine emoționantă și evocatoare. Într-unul din nopți a fost luminat de flăcări înalte de zeci de metri, de nori de fum - simbolul crematoriilor în care au pierit un milion și jumătate de victime. În același timp, două râuri de foc, lumânări plasate de-a lungul liniei ferate, au trasat, pentru ultima dată, calea de la care nu a existat întoarcere.

Lumea a marcat ziua de 27 ianuarie

lumânare din cele 60, aflate în Westminster Hall. Nepoții supraviețuitorilor au citit numele a 3.000 de rude omorâte de naziști.

La PARIS, în prezența a peste 2.000 de evrei, supraviețuitori sau rude ale victimelor Holocaustului, președintele *Jacques Chirac* a inaugurat Monumentul Shoah-ului. Pe zidul de intrare în acest muzeu sunt gravate numele a 76.000 de evrei, deportați din Franța în lagărele naziste. Chirac a condamnat negaționismul și a cerut o vigilență sporită față de antisemitism.

Într-o ceremonie la BERLIN, cancelarul *Gerhard Schröder* a declarat că „îi este rușine față de cei asinașiți și față de cei care au supraviețuit infernului din lagăr”. El a arătat că majoritatea covârșitoare a germanilor de astăzi nu este vinovată de Holocaust, dar poartă o responsabilitate particulară. Cancelarul a lansat un apel pentru combaterea antisemitismului, aceasta fiind o datorie a tuturor democrațiilor.

ÎN ISRAEL, premierul *Ariel Sharon* a atras atenția asupra reinvierii antisemitismului.

La STRASBOURG, Adunarea parlamentară a Consiliului Europei a marcat această zi, fiind dezvelit un monument comemorativ.

Comentarii - EVA GALAMBOS

Comemorarea eliberării Auschwitz-ului la Templul Coral din București

Rabinul ABRAHAM EHRENFELD

Unde a fost omenirea acum 60 de ani?

[...] „Să nu uiti ce ți-a făcut Amalek!” stă scris în Biblie. Dar ororile săvârșite la mijlocul secolului XX depășesc în grozăvie pe cele făcute de Amalek. Cei eliberați acum 60 de ani au rămas oameni distruși sufletește. Este o datorie a fiecăruia dintre noi să avem grijă de ei, să-i sprijinim moral și material. Este o mângâiere că, azi, la 60 de ani de la eliberarea Auschwitz-ului, întreaga omenire comemorează victimele Holocaustului. O întrebare persistă, totuși: unde a fost omenirea acum 60 de ani? În același timp, această Teșuva este datorată de speranță [...]. Fie ca această comemorare planetară să fie și un jurământ: fiecare dintre noi să facem tot ce ne stă în putință pentru ca asemenea tragedii să nu se mai repete! Un pas important, în acest sens, este repectarea poruncilor Torei, izvorâte dintr-un principiu fundamental: iubirea aproapeului. Să rememoram nu doar în acest ceas solemn, ci în fiecare clipă a vieții noastre comunitare biblice: „Ține minte și nu uita!”. Fie-le amintirea binecuvântată!

Cutremurătorul drum de la indiferență la complicitate

În cadrul ceremoniei de la Templul Coral, șase lumânări - în memoria celor șase milioane de victime - au fost aprinse, la 27 ianuarie, de av. *Iulian Sorin*, *Fülöp Octavian*, *Irina Cujal*, *Anette Vainer*, *Ghidu*

Bruchmaier, Rabinul *Abraham Ehrenfeld*. *El Male Rahamim* și *Kadiș-ul* colectiv au imprimat momentelor dramatice un fior de sacralitate străveche. (Publicăm extrase din alocuțiuni).

Cuvintele nu sunt în stare să exprime durerea pe care o resimțim și azi [...]. Omenirea a asistat la degradarea umană, la degradarea relațiilor interumane. Cu cinism, cu cruzime, milioane de oameni au fost exterminați pentru că aparțineau poporului evreu. După cum au fost asinașiți și oameni aparținând altor etnii. Faptul că planul diabolic de exterminare a unui întreg popor, „soluția finală”, n-a reușit, nu micșorează vina celor ce l-au plănuit și pus în aplicare. 27 ianuarie, ziua în care a fost eliberat Auschwitz-ul, a fost aleasă drept zi de comemorare a victimelor Holocaustului, pentru că Auschwitz-ul a devenit un simbol al cinismului, al cruzimii, al crimei în masă industrializate, prin care milioane de oameni au fost gazați și arși în crematoriile [...]. S-a întrebare, pe bună dreptate, Rabinul *Abraham Ehrenfeld*: unde a fost omenirea atunci? Cu rare excepții, această atitudine a mers de la indiferență și pasivitate la complicitate. Chiar informați de ceea ce se întâmpla, conducătorii de state au refuzat să se implice în eliberarea evreilor din lagăre. Azi, când comemorăm 60 de ani de la eliberarea Auschwitz-ului, ne punem întrebările: am învățat ceva din lecțiile trecutului?, suntem în stare să punem stavila neofascismului?, putem să eliminăm din viața socială promotorii antisemitismului, ai xenofobiei?, nu cumva prin aceste indemnuri la ură, la violență se pregătește drumul spre noi Auschwitz-uri? [...] Au pierit în Holocaust un milion și jumătate de copii, ființe absolut inocente, care, cu cinism, cu brutalitate au fost destinate morții. Azi, dintre supraviețuitori, s-au afirmat atâția savanți, oameni de cultură, scriitori importanți! Gândiți-vă câți dintre copiii care au pierit în Holocaust ar fi putut să-și aducă o însemnată contribuție la dezvoltarea omenirii! Lata că nu putem cuprinde, cu adevărat, dimensiunile acestei tragedii. Este imperios necesar ca această comemorare să aibă un caracter combativ împotriva resuscitării antisemitismului, antisraelismului, xenofobiei [...]. În speranța unui viitor clădit pe adevăr, dreptate și pace, ne plecăm frunțile, cu pioșenie, în fața memoriei martirilor și-l rugăm pe Dumnezeu să împiedice izbucnirea unui cataclism de tipul Holocaustului!

FÜLÖP OCTAVIAN

Retraiesc mereu momentul în care am fost despărțit de părinți

[...] Sunt dintr-un loc de lângă Tg. Mureș, de unde am fost deportat în aprilie '44. Aveam 13 ani. Cred că sunt cel mai tânăr supraviețuitor din România. La 15 ani am rămas fără părinți, fără bunici, fără rude. 21 de membri ai familiei mele au pierit în Holocaust. S-au scris multe cărți despre Auschwitz, dar eu retraiesc mereu momentul în care am fost despărțit de părinți, de rude; momentul în care am rămas al nimănui pe lume [...]. Am plecat cu ultimul transport de evacuați din lagăr: un marș al morții. Eram înconjurat de SS-iști. Cei rămași în urmă, erau împușcați. Am avut voință, dărzenia de a rezista. Rezistența era cuvânt de ordine. În august '44, în lagăr, s-a produs o revoltă a deținuților care lucrau la crematoriile. A existat și rezistența spirituală. Între 5 și 6,30 dimineața, ne adunam și spuneam rugăciuni [...]. Se pot scrie cărți, se pot ține dizertații, dar cel mai important este să luptăm fiecare împotriva neozacismului, pentru ca ceea ce s-a petrecut să nu se mai repete.

IMPRESII DE PARTICIPANT

Spicium impresii ale participanților la ceremoniile de la Auschwitz, membri ai delegației prezidențiale și reprezentanți ai conducerii F.C.E.R., invitați de organizatorii momentelor comemorative.

■ Marele Rabin **MENACHEM HACOHEN**: „Am trăit, împreună cu toți membrii delegației conduse de președintele României, *Traian Băsescu*, un moment copleșitor. La 60 de ani de la eliberarea Auschwitz-ului, am auzit vocile atâtor lideri contemporani recunoscând enormele dezastre provocate de antisemitism, rasism, dacă nu sunt impiedicate la timp. Ne-am recules și, totodată, ne-am regăsit în speranța că umanitatea va ști să găsească drumul cel bun, să lupte împotriva răului care amenință, din nou, lumea”.

■ Rabinul **NAPHTALI DEUTSCH**: „Am fost onorat să fac parte din delegația României la comemorare. Am fost foarte impresionat de fiecare moment al ceremoniei. Fie ca, din lecțiile trecutului, omenirea să învețe să aleagă binele și să lupte pentru victoria lui!”.

■ Deputat **AUREL VAINER**: „Cuvântările președinților Rusiei, Ucrainei, Poloniei, Israelului, a reprezentantului Congresului Mondial Evreiesc au avut un numitor comun: percolul resuscitării antisemitismului în lume și combaterea lui. Actori de diferite naționalități au interpretat, la Teatrul din Cracovia, tulburătoare pagini-document scrise de cei care au trecut prin Holocaust. În fața monumentului de la Auschwitz-Birkenau, capete încoronate, șefi de stat și de guvern din 44 de țări au aprins lumânări în memoria victimelor Holocaustului. Printre ei - și președintele României, *Traian Băsescu*, care, recunoscând Holocaustul în România, a accentuat asupra necesității ca istoria Holocaustului să fie prețuită în școli. Am retrăit durerea și, totuși, am privit cu încredere spre viitor”.

■ Prof. dr. **OTTO ADLER**: „Erau minus 10 grade. Vânt și ninsoare. Cei mai tineri dintre noi,

supraviețuitorii, aveam mult peste 70 de ani. Ni s-au adus pături, ceai, cafea fierbinte. Erau și ambulante în jur. Dar, toți, am rezistat. Ce ne-a dat această forță? Cred că sufletele nemuritoare ale morților noștri, pieriți *Al Kiduș Hașem*, s-au rugat, de acolo, de Sus, pentru noi. La un moment dat, mi-a fost foarte frig. Am făcut câțiva pași spre resturile crematoriului numărul doi, unde am presupus că a fost omorât mama și am spus *El Male Rahamim* și *Kadiș*. Și nu mi-a mai fost frig. *M-am întors cu sufletul ușor și am spus: Baruh Daian Emet!*”.

■ **LIVIU BERIS**: „În calitate de deportat în Transnistria, am o înțelegere cu totul specială pentru tragediile tuturor victimelor Holocaustului. Victimele Transnistriei au fost asinate lent, prin înfometare, frig, boli sau brutal, prin împușcare. Nici noi nu cunoaștem locul în care ne sunt îngropați părinții, bunicii, frații, surorile... Doar din loc în loc - gropi comune... Morții noștri nu trăiesc decât în memoria noastră. Am fost atât de copleșit de suferințele retrăite de supraviețuitorii de la Auschwitz, încât n-am îndrăznit să vorbesc. În fața unei asemenea dureri, tăcerea mi se pare mai puternică decât cuvintele”.

Strigăt de deznădejde și avertisment pentru umanitate

■ Prof. ing. **OSY LAZĂR**, președintele C.E.B. (membru al delegației F.C.E.R.): „Ceea ce am văzut acolo a fost și de această dată cutremurător. Îmi amintesc de suferințele necomparabile prin care am trecut și eu în lagăre - la Galați și la construirea aeroportului german unde săpam tranșee pentru avioanele germane. Deși foarte grele, aceste suferințe nu pot fi comparate cu cele ale deportaților de la Auschwitz-Birkenau și din alte lagăre ale morții. Și în lagărul în care am fost eu au murit oameni, dar una este să mori instantaneu și alta, prin foame, frig, gazați și arși în cuptoare. Martiri care nu au morminte, din corpurile cărora a rămas cenușă și fumul împrăștiat în eter. Mesajele transmise cu această ocazie de către șefii de stat și de guvern, inclusiv de președintele Băsescu, de către Papa Ioan Paul al II-lea - un mesaj cu semnificație deosebită -, de către alți demnitari, atrag atenția că amintirea acestor fapte inalficabile trebuie să fie transmisă din generație în generație, pentru a nu se repeta, spre binele întregii omeniri și al poporului evreu. Aceste mesaje ne dau certitudinea unei lupte comune pentru distrugerea răului!”.

■ Ing. **ALBERT KUPFERBERG** (membru al delegației F.C.E.R.): „A fost prima mea vizită la Auschwitz-Birkenau și ceea ce m-a impresionat în mod deosebit au fost acele elemente care evocă trecutul tragic și pe care le cunoaștem numai din cărți sau filme: șinele de cale ferată pe care sosseau trenurile cu sutele de mii de victime, ruinele crematoriilor și ale baracilor - toate presărate cu lumânări aprinse în ziua comemorării. Impresionant a fost și Memorialul din piatră lângă care s-au desfășurat ceremoniile, imaginea foștilor deținuți supraviețuitori, îmbrăcați în hainele de dețenie, unii dintre ei având *talit-uri* dungate, confecționate din același material ca și haina, iar pe cap purtând în chip de *kipa*, bonete de deținuți...”.

OLIVER LUSTIG

Râni adânci pe care le-am considerat cicatrizate, au început din nou să sângereze

pășesc pe locul unde urma să înceapă ceremonia, și care era tocmai spațiul denumit „rampa morții”, râni adânci, pe care le-am considerat cicatrizate, au început din nou să sângereze. Era rampa pe care, în primăvara și vara lui 1944, între 14 mai și 1 iulie, aici în mai puțin de șase săptămâni, din 147 de trenuri - pornite din Ungaria, inclusiv nordul Transilvaniei, având fiecare câte 50 de vagoane, au coborât 438.000 de oameni: mame cu prunci în brațe, copii, bărbați și femei, bolnavi și bătrâni ce abia se țineau pe picioare. Tutorul li s-a imputat o singură vină: că s-au născut evrei.

Peste 2.000 din cei 3.000 de deportați căți erau înghesuți în fiecare tren, după coborârea din vagoane nu mai trăiau nici măcar o zi sau o noapte, ci doar câteva ore. Atât cât dura drumul de la rampa de coborâre și până la incinta crematoriului. Atât cât dura dezbrăcătul și cât mamele, în pielea goală, își ridicau prunciul goi de pe legăturile de haine și începeau să-i alăpteze. Atât cât era necesar ca cele 2.000 de mame și copii, bătrâni și bolnavi, căți puteau fi înghesuți în acea încăperă, să fie împinși în camera de gaze. Și încă alte câteva minute, maximum zece. Până când țipetele, rugile și blestemele ce izbucneau dintr-o masa după închiderea ermetică a ușilor, se poteau și data de cea de oameni - care, în spasmele morții, se zvârcoleau înnebuniți, călcându-se în picioare, strivindu-se

Continuare în pag. 4